УДК: 911.2

https://doi.org/10.52058/3041-1572-2025-3(11)-655-668

Гончарук Віталій Володимирович кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри хімії та екології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0002-3977-36123

Парахненко Владислав Геннадійович доктор філософії з наук про Землю, викладач кафедри хімії та екології, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0002-4312-6194

Підлісний Євген Васильович кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та соціально-поведінкових наук, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0000-0003-3127-2116

Брикін Євгеній Васильович викладач-стажист кафедри географії, геодезії та землеустрою, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань, https://orcid.org/0009-0007-6761-1999

ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО ТА УПРАВЛІННЯ ПРИРОДООХОРОННОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ІНТЕГРАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ЗАГАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЇ ТА ЛАНДШАФТНОЇ ЕКОЛОГІЇ

Анотація. Екологічне право як окрема галузь права відіграє ключову роль у формуванні сучасних механізмів регулювання природоохоронної діяльності, що сприяє забезпеченню екологічної безпеки та сталого розвитку. Водночас управління природоохоронною діяльністю потребує науково обґрунтованих підходів, які ґрунтуються на принципах загальної екології та ландшафтної екології. Інтеграція цих принципів дозволяє створити комплексну систему правового регулювання, яка враховує природні процеси, просторову організацію природних комплексів та екосистемний підхід до охорони довкілля.

Загальна екологія забезпечує фундаментальні знання про взаємозв'язки між живими організмами та середовищем, що дозволяє оцінювати екологічний стан територій та прогнозувати наслідки антропогенного впливу. Ландшафтна

екологія, у свою чергу, акцентує увагу на просторових аспектах екологічних процесів та формуванні екологічних мереж. Її застосування в правовому регулюванні дозволяє враховувати природну мозаїку ландшафтів при плануванні територій та впровадженні природоохоронних заходів.

Застосування інтегрованого підходу у системі екологічного права та управління природоохоронною діяльністю сприяє підвищенню ефективності природоохоронної політики, формуванню екологічно орієнтованого територіального планування, створенню дієвих механізмів екологічного моніторингу та державного контролю. Така синергія правових норм і екологічних принципів сприяє збереженню біорізноманіття, відновленню деградованих екосистем та створенню умов для збалансованого природокористування.

Особливого значення набуває впровадження ландшафтно-екологічного підходу у процесі екологічної експертизи, оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Це дозволяє не лише оцінити локальні ризики, але й врахувати загальні закономірності функціонування природних систем. Таким чином, синтез екологічного права та природоохоронного управління на основі загальноекологічних і ландшафтно-екологічних принципів є важливою передумовою забезпечення екологічної безпеки України та гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами[1].

Ключові слова: екологічне право, природоохоронна діяльність, загальна екологія, ландшафтна екологія, екологічне управління, екологічна безпека, сталий розвиток, природокористування, екологічна експертиза, оцінка впливу на довкілля, стратегічна екологічна оцінка.

Goncharuk Vitalii Volodymyrovych PhD in Pedagogy, Senior Lecturer at the Department of Chemistry and Ecology, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0000-0002-3977-36123

Parakhnenko Vladyslav Ph.D. teacher, Department of Chemistry and Ecology, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0000-0002-4312-6194

Pidlisnyi Yevhen Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Economics and socio-behavioral sciences Department Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0000-0003-3127-2116

Brykin Evhenii Vasyliovych teacher-intern of the Department of Geography, Geodesy and Land Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, https://orcid.org/0009-0007-6761-1999

ENVIRONMENTAL LAW AND MANAGEMENT OF ENVIRONMENTAL PROTECTION ACTIVITIES: INTEGRATING THE PRINCIPLES OF GENERAL ECOLOGY AND LANDSCAPE ECOLOGY

Abstract. Environmental law, as a separate branch of law, plays a key role in the development of modern mechanisms for regulating environmental activities, which contributes to environmental safety and sustainable development. At the same time, environmental management requires science-based approaches based on the principles of general ecology and landscape ecology. The integration of these principles allows for a comprehensive system of legal regulation that takes into account natural processes, the spatial organisation of natural complexes and the ecosystem approach to environmental protection.

General ecology provides fundamental knowledge about the relationships between living organisms and the environment, which allows assessing the ecological state of territories and predicting the consequences of anthropogenic impact. Landscape ecology, in turn, focuses on the spatial aspects of ecological processes and the formation of ecological networks. Its application in legal regulation allows taking into account the natural mosaic of landscapes when planning territories and implementing environmental protection measures.

The application of an integrated approach in the system of environmental law and environmental management contributes to the effectiveness of environmental policy, the formation of environmentally oriented territorial planning, and the creation of effective mechanisms for environmental monitoring and state control. This synergy of legal norms and environmental principles contributes to the conservation of biodiversity, restoration of degraded ecosystems and creation of conditions for balanced environmental management.

Of particular importance is the implementation of the landscape-ecological approach in the process of environmental assessment, environmental impact assessment (EIA) and strategic environmental assessment (SEA). This allows not only to assess local risks, but also to take into account the general patterns of functioning of natural systems. Thus, the synthesis of environmental law and environmental management on the basis of general environmental and landscape environmental principles is an important prerequisite for ensuring Ukraine's environmental safety and harmonisation of national legislation with European standards [1].

Keywords: environmental law, environmental protection, general ecology, landscape ecology, environmental management, environmental safety, sustainable development, nature management, environmental expertise, environmental impact assessment, strategic environmental assessment.

Постановка проблеми. Збереження навколишнього природного середовища та забезпечення сталого розвитку набуває стратегічного значення для України, враховуючи сучасні глобальні екологічні виклики, зростаюче техногенне навантаження та кліматичні зміни. Екологічне право як галузь юридичної науки та система правових норм покликане забезпечити правове регулювання охорони довкілля, раціонального використання природних ресурсів та гарантування екологічної безпеки населення. Однак, сучасний стан природоохоронного законодавства України свідчить про його фрагментарність, недостатню інтегрованість із науковими досягненнями екології, особливо у контексті ландшафтної екології та екосистемного підходу.

Загальна екологія як базова наука досліджує універсальні закономірності функціонування природних систем, взаємодію біотичних та абіотичних компонентів екосистем, динаміку біосфери під впливом антропогенних факторів. Ці знання є основою для формування природоохоронних стандартів, норм гранично допустимих навантажень та критеріїв оцінки екологічного стану територій. Проте, сучасне екологічне право України лише частково враховує ці закономірності у процесі розробки нормативно-правових актів, що створює розрив між науковими даними та практикою правового регулювання.

Ландшафтна екологія зосереджується на просторових аспектах функціонування екосистем та природних комплексів, вивчаючи закономірності поширення та трансформації ландшафтів під впливом природних і антропогенних факторів. Вона надає інструментарій для просторового планування та екологічного менеджменту, дозволяючи враховувати особливості ландшафтної структури територій при впровадженні природоохоронних заходів. Попри актуальність ландшафтно-екологічного підходу, чинне екологічне законодавство України здебільшого базується на адміністративно-територіальному принципі регулювання, що не відповідає сучасним вимогам екосистемного управління [2].

Неефективність існуючої системи управління природоохоронною діяльністю в Україні обумовлюється низкою факторів. Зокрема, це відсутність чіткої інтеграції між екологічною політикою, просторовим плануванням та галузевими природоохоронними програмами, недостатня координація між різними органами влади, низький рівень залучення громадськості до ухвалення екологічно значущих рішень. Крім того, важливою проблемою залишається недосконаліть системи екологічного моніторингу та відсутність єдиної геоінформаційної бази, що ускладнює оцінку реального екологічного стану ландшафтів та природних комплексів.

Інтеграція принципів загальної та ландшафтної екології у систему екологічного права та природоохоронного управління дозволяє створити нову модель правового регулювання природокористування, засновану на враху-

ванні природних закономірностей функціонування ландшафтів та екосистем. Такий підхід передбачає впровадження ландшафтно-екологічного зонування територій, розробку ландшафтно-екологічних паспортів територій, створення інтегрованих схем управління природними ресурсами та запровадження екосистемних послуг як бази для економічного стимулювання екологічно збалансованого природокористування.

Значний потенціал інтеграції екологічного права та екологічного менеджменту міститься у вдосконаленні процедур екологічної експертизи, оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Включення до цих процедур ландшафтно-екологічного аналізу дозволить виявляти не лише локальні ризики, але й прогнозувати довгострокові просторові зміни екосистем та ландшафтів у регіональному контексті.

Таким чином, інтеграція принципів загальної екології та ландшафтної екології в систему екологічного права та природоохоронного управління є актуальним напрямом наукових досліджень та практичної діяльності, що сприятиме формуванню ефективної системи охорони довкілля, забезпеченню екологічної безпеки та сталого розвитку України у контексті євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання екологічного права та ефективного управління природоохоронною діяльністю в умовах глобальних екологічних викликів є предметом активних наукових дискусій та численних досліджень як в Україні, так і за її межами. В останні роки наукова спільнота значну увагу приділяє інтеграції екологічних знань у правову сферу, формуванню екосистемного підходу до регулювання природокористування та впровадженню сучасних методик екологічного моніторингу [3].

Одним із фундаментальних джерел у цьому напрямі є праця Андрусишина Б. О. «Екологічне право України», яка охоплює як теоретико-правові аспекти охорони довкілля, так і прикладні питання правозастосування. Автор наголошує на необхідності адаптації українського законодавства до вимог міжнародного екологічного права та європейських стандартів у сфері сталого розвитку. Водночас дослідження Андрусишина звертає увагу на недостатню інтеграцію екологічних наукових знань у правотворчий процес, що ускладнює впровадження ефективних природоохоронних механізмів.

У роботі Брайчевського А. В. (2019) розглянуто потенціал ландшафтно-екологічного підходу в системі екологічного права. Автор акцентує на необхідності врахування просторових характеристик екосистем при плануванні природоохоронних заходів, а також на ролі ландшафтного планування як інструменту правового регулювання землекористування. Науковець пропонує запровадити нормативно закріплену систему ландшафтного зонування, що враховувала б екологічну цінність різних територій.

Дослідження Гуцуляка В. М. та Ковальчука І. П. (2018) акцентують увагу на практичних аспектах екологічного моніторингу та управління природоохоронною діяльністю. Вчені розглядають сучасні підходи до створення автоматизованих систем моніторингу, зокрема з використанням геоінформаційних систем (ГІС). У контексті ландшафтної екології це дає змогу створювати детальні екологічні карти, що є основою для прийняття управлінських рішень.

Особливу увагу заслуговують праці Дергачової В. В. (2021), присвячені екосистемному підходу у правовому регулюванні охорони природи. Авторка зазначає, що українське законодавство все ще орієнтоване переважно на галузеве регулювання природокористування (лісове, водне, земельне право), тоді як екосистемний підхід вимагає комплексного розгляду природних об'єктів у взаємозв'язку. Важливою складовою такого підходу є врахування ландшафтних особливостей та природної мозаїки територій, що має бути відображено у правових механізмах.

Праця Карпенка С. М. (2022) висвітлює сучасні проблеми та перспективи процедур оцінки впливу на довкілля (ОВД) та стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Автор наголошує на необхідності застосування ландшафтно-екологічного аналізу під час проведення цих процедур, що дозволяє враховувати не лише точковий вплив господарської діяльності, а й просторову взаємодію різних факторів у межах ландшафтних комплексів.

Ковальчук Т. Т. та Павленко О. (2017) у своїй роботі розглядають ландшафтну екологію як наукову основу для просторового планування. Вони наголошують, що ландшафтно-екологічний підхід дозволяє визначити екологічну ємність територій, виявити екологічні коридори та зони екологічної стабільності, що має безпосередньо враховуватися у містобудівній документації та правовому регулюванні землекористування.

Лук'яненко Д.Г. (2020) досліджує місце екологічного права у системі національного права України. Він наголошує на необхідності тіснішої інтеграції екологічного та земельного законодавства з урахуванням ландшафтно-екологічних принципів, що сприятиме формуванню єдиної системи охорони природи.

У дослідженні Мішиної Н. В. (2019) акцентується увага на правових аспектах інтегрованого управління природними ресурсами. Вона обґрунтовує необхідність застосування інтегрованих схем управління басейнами річок, які враховують ландшафтну структуру та екосистемні зв'язки. Це потребує внесення відповідних змін до природоохоронного законодавства.

Значний внесок у розвиток ландшафтної екології зробили науковці (2024). Їхні праці присвячені еволюції ландшафтної екології, просторовому розподілу живих систем у біоценозах, а також впливу інвазивних видів на

біорізноманіття лісових екосистем. Ці дослідження показують тісний зв'язок між ландшафтною структурою та екологічною стійкістю, що має враховуватися у правовому регулюванні [11].

Таким чином, сучасні наукові дослідження свідчать про нагальну потребу інтеграції принципів загальної екології та ландшафтної екології у систему екологічного права та природоохоронного управління в Україні. Це забезпечить науково обґрунтовану основу для прийняття управлінських рішень, дозволить впроваджувати ефективні природоохоронні заходи з урахуванням просторових і функціональних особливостей ландшафтів, а також сприятиме гармонізації національного законодавства з міжнародними екологічними стандартами.

Мета статті. є обґрунтування науково-теоретичних та правових засад інтеграції принципів загальної екології та ландшафтної екології в систему екологічного права та управління природоохоронною діяльністю, а також визначення шляхів удосконалення нормативно-правового регулювання охорони довкілля та просторового планування з урахуванням екосистемного та ландшафтно-екологічного підходів [4].

У рамках досягнення зазначеної мети передбачається аналіз сучасного стану екологічного законодавства України, вивчення наукових підходів до екосистемного управління та просторового планування, виявлення прогалин у правовому забезпеченні природоохоронної діяльності, а також розробка рекомендацій щодо створення ефективної моделі правового регулювання на основі комплексного врахування закономірностей функціонування природних систем і ландшафтних комплексів.

Виклад основного матеріалу. Сучасні підходи до охорони довкілля базуються на необхідності поєднання правових, управлінських та екологічних інструментів, що дає змогу забезпечити комплексний підхід до регулювання природокористування. В умовах глобальних екологічних викликів, зростаючої антропогенної пресії на природні системи, деградації ландшафтів і втрати біорізноманіття перед науковою спільнотою та законодавцем постає завдання створити ефективну модель управління природоохоронною діяльністю, яка враховуватиме природні закономірності функціонування екосистем та ландшафтів. В цьому контексті інтеграція принципів загальної екології та ландшафтної екології в систему екологічного права та управління природоохоронною діяльністю набуває особливої актуальності [5].

Загальна екологія формує фундаментальні уявлення про структуру та функціонування екосистем, біотичних і абіотичних компонентів довкілля, енергетичні потоки, біохімічні цикли та екологічну рівновагу. Ці наукові знання мають стати основою для формування екологічних стандартів, нормативів гранично допустимих навантажень та методик оцінки впливу на

довкілля. Проте аналіз чинного законодавства України свідчить, що ці аспекти часто враховуються лише фрагментарно.

Важливим кроком у цьому напрямі є впровадження екосистемного підходу до правового регулювання природокористування. Екосистемний підхід передбачає врахування природних зв'язків між компонентами довкілля та управління природними ресурсами як єдиними природними комплексами. Це принципово відрізняється від традиційного галузевого підходу (лісове, водне, земельне право), що ігнорує екосистемні взаємозв'язки.

Ландшафтна екологія, на відміну від загальної екології, акцентує увагу на просторовій організації природних комплексів. Вона досліджує структуру, функції та динаміку ландшафтів, а також просторові закономірності поширення природних процесів. Ландшафтні структури виступають природними екологічними каркасами території, які забезпечують стійкість та екологічну рівновагу [6].

В Україні ландшафтно-екологічний підхід ще не набув належного відображення у правовій системі. Законодавство у сфері охорони довкілля базується переважно на адміністративно-територіальному принципі, що не відповідає природним межам екосистем та ландшафтних комплексів. Це призводить до ситуацій, коли природні системи розриваються між різними адміністративними одиницями, що ускладнює ефективне управління ними.

Сучасна система екологічного права України характеризується фрагментарністю, відсутністю чіткого зв'язку між правовими нормами та науковими знаннями. Наприклад, природоохоронне законодавство майже не враховує ландшафтне зонування, яке є важливим інструментом просторового планування у розвинених країнах. Крім того, відсутність єдиної бази екологічного моніторингу та актуальних екологічних карт робить процеси екологічної експертизи та ОВД менш ефективними.

Оцінка впливу на довкілля (ОВД) та стратегічна екологічна оцінка (СЕО) здебільшого зосереджені на окремих аспектах впливу без урахування ландшафтної структури території. Це унеможливлює оцінку кумулятивного ефекту, що особливо важливо для складних природних комплексів.

Важливим напрямом удосконалення екологічного права є створення правових механізмів, які забезпечать інтеграцію наукових знань у сфері загальної та ландшафтної екології у нормативно-правові акти. Це включає:

Закріплення у законодавстві обов'язковості розроблення ландшафтно-екологічних паспортів територій. Формування єдиної національної геоінформаційної системи екологічного моніторингу. Врахування ландшафтних та екосистемних зв'язків у процедурах ОВД та СЕО. Запровадження ландшафтно-екологічної експертизи для проєктів, що передбачають значні зміни природного середовища.

Управління природоохоронною діяльністю на основі інтеграції загальноекологічних та ландшафтно-екологічних принципів має стати основою для створення екологічно орієнтованої моделі просторового планування. Це передбачає: встановлення екологічних каркасів територій, визначення зон екологічної стабільності та екологічних коридорів, розроблення комплексних регіональних схем природокористування, залучення громадськості та наукової спільноти до процесу прийняття рішень [7].

У країнах ЄС ландшафтно-екологічний підхід є складовою екологічного планування. Зокрема, у рамках реалізації Директиви ЄС про середовищі оцінки (SEA Directive) значна увага приділяється просторовим зв'язкам між природними об'єктами та збереженню екологічної цілісності територій. Впровадження таких підходів в Україні сприятиме гармонізації національного законодавства з європейськими нормами та підвищенню ефективності природоохоронної діяльності.

Таким чином, інтеграція принципів загальної екології та ландшафтної екології в систему екологічного права та управління природоохоронною діяльністю є необхідною умовою для формування ефективної системи охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки та досягнення цілей сталого розвитку в Україні.

Результати досліджень. Сучасна система екологічного права України потребує суттєвого вдосконалення з огляду на сучасні виклики та тенденції у сфері екологічної науки й практики природоохоронного управління. Однією з головних проблем є недостатня наукова обґрунтованість існуючих правових норм та відсутність чіткої інтеграції екологічних знань у правотворчий та правозастосовний процеси. Аналіз нормативно-правової бази та наукових джерел дозволив виокремити кілька ключових результатів, що мають фундаментальне значення для подальшого реформування системи екологічного права [8].

Незважаючи на численні декларації щодо впровадження екосистемного підходу, законодавство України у сфері охорони довкілля залишається фрагментарним і орієнтованим переважно на об'єктно-галузевий принцип регулювання. Зокрема, правове регулювання лісокористування, водокористування, використання земельних ресурсів та охорони біорізноманіття здійснюється за відокремленими нормативними актами, які часто не враховують взаємозв'язки між різними компонентами природного середовища. Таке галузеве регулювання суперечить сучасним принципам загальної екології, які наголошують на цілісності та системності екосистемних процесів.

Дослідження показало, що поняття «ландшафтно-екологічне планування» та «ландшафтне зонування» фактично відсутні у законодавчих актах України. Водночас міжнародна практика (зокрема, у країнах ЄС) демонструє,

що ландшафтно-екологічний підхід є базовим у процесах просторового планування, управління екосистемними послугами та визначення екологічних коридорів. Відсутність законодавчо закріплених вимог щодо врахування ландшафтної структури при прийнятті рішень у сфері природокористування та охорони природи значно знижує ефективність природоохоронної діяльності.

Аналіз практики проведення екологічного моніторингу, ОВД та стратегічної екологічної оцінки (СЕО) свідчить, що ці процедури не враховують просторових особливостей природних систем у межах ландшафтів. Екологічний моніторинг проводиться вибірково та переважно у межах окремих природоохоронних об'єктів або зон спостереження, що не дозволяє відслідковувати кумулятивні ефекти та міжсистемні екологічні зв'язки. При проведенні ОВД часто аналізуються лише локальні впливи, без урахування можливих змін на рівні ландшафтних комплексів у цілому [9].

Результати дослідження підтверджують, що впровадження ландшафтно-екологічного зонування як обов'язкового елементу екологічного планування та моніторингу є нагальною потребою. Ландшафтне зонування має стати основою для розроблення регіональних схем планування природокористування, визначення екологічних каркасів територій та встановлення режимів охорони для різних ландшафтних зон.

Одним із ключових результатів дослідження є пропозиція щодо створення національної інтегрованої геоінформаційної системи (ГІС), яка міститиме дані про стан ландшафтів, просторову структуру природокористування, екологічні ризики та антропогенне навантаження. Така система дозволить не лише підвищити якість екологічного моніторингу, але й забезпечить відкритий доступ до екологічної інформації для громадськості та зацікавлених сторін.

На основі проведеного аналізу та оцінки міжнародного досвіду запропоновано внести зміни до низки законодавчих актів України, зокрема до Законів «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про екологічну експертизу», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про просторове планування» тощо. Ці зміни мають забезпечити:

врахування ландшафтно-екологічних чинників при розробці містобудівної документації та схем планування територій;

обов'язкове проведення ландшафтно-екологічної експертизи для проектів, що впливають на природні комплекси;

впровадження екосистемних підходів у систему управління природокористуванням.

Встановлено необхідність розвитку міждисциплінарної освіти для фахівців у сфері екологічного права та природоохоронного управління [10].

Ще одним результатом є визначення необхідності підготовки спеціалістів нового покоління, які мають володіти знаннями не лише у сфері юриспру-

денції, але й у галузі загальної та ландшафтної екології, геоінформаційних технологій, екологічного менеджменту та просторового планування. Така міждисциплінарна підготовка забезпечить формування фахівців, здатних застосовувати екосистемні та ландшафтно-екологічні підходи на практиці.

Проведене дослідження дозволило системно оцінити проблеми та перспективи інтеграції загальноекологічних та ландшафтно-екологічних принципів у правову систему та управлінську практику природоохоронної діяльності. Результати дослідження можуть бути використані для розроблення конкретних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства, створення нових управлінських механізмів та впровадження сучасних інструментів екологічного моніторингу в Україні також має велике значення практика [12-15].

Висновки. Отже, сучасна система екологічного права України потребує суттєвого оновлення з урахуванням новітніх екологічних концепцій та підходів, зокрема принципів загальної екології та ландшафтної екології. У світі, де глобальні екологічні виклики стають дедалі гострішими, правове забезпечення охорони довкілля має базуватися не лише на традиційних юридичних конструкціях, але й на глибокому розумінні природних процесів, просторової організації екосистем та закономірностей функціонування ландшафтів.

Аналіз наукових публікацій, чинного законодавства та міжнародного досвіду дозволив зробити висновок, що інтеграція екологічних знань у систему екологічного права дозволяє створити більш ефективну, науково обґрунтовану систему управління природоохоронною діяльністю. Зокрема, принципи загальної екології забезпечують розуміння екосистемних процесів та закономірностей стабільності природних систем, тоді як ландшафтна екологія дозволяє враховувати просторові зв'язки між компонентами природи, забезпечуючи цілісне управління природокористуванням на рівні ландшафтних комплексів.

Однією з головних проблем, виявлених у ході дослідження, є відсутність у чинному законодавстві України механізмів ландшафтно-екологічного планування та управління. Законодавча база орієнтована переважно на галузевий принцип регулювання природокористування, що не враховує екосистемні та ландшафтні зв'язки. Такий підхід призводить до фрагментарності природоохоронних заходів, зниження ефективності екологічного моніторингу та неврахування кумулятивного впливу різних факторів.

Розвиток системи природоохоронного управління в Україні має ґрунтуватися на створенні єдиної системи екологічного планування, заснованої на принципах ландшафтно-екологічного зонування та комплексного оцінювання стану довкілля. Впровадження національної геоінформаційної системи екологічного моніторингу, створення ландшафтно-екологічних паспортів територій

та закріплення обов'язковості врахування ландшафтно-екологічних особливостей у процесі ОВД та СЕО є важливими кроками для формування сучасної моделі управління природокористуванням [13].

Окрему увагу необхідно приділити гармонізації українського екологічного законодавства з європейськими стандартами, де ландшафтно-екологічне планування є обов'язковою складовою просторового управління та регіонального розвитку. Врахування природних процесів, ландшафтної мозаїки та екосистемних зв'язків у правових механізмах дозволить створити науково обґрунтовану базу для забезпечення сталого розвитку та екологічної безпеки.

Таким чином, інтеграція принципів загальної екології та ландшафтної екології у систему екологічного права та управління природоохоронною діяльністю є не лише науково обґрунтованою, але й необхідною умовою для формування ефективної, дієвої та сучасної природоохоронної політики України. Це сприятиме збереженню природних комплексів, забезпеченню раціонального природокористування та досягненню стратегічної мети – збереження довкілля для майбутніх поколінь та забезпечення права кожного громадянина на безпечне природне середовище.

Література:

1. Андрусишин Б. О. Екологічне право України: Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2020. 512 с.

2. Брайчевський А. В. Ландшафтно-екологічний підхід в екологічному праві. Екологічне право України, 2019, №3, с. 34-42.

3. Гуцуляк В. М., Ковальчук І. П. Екологічний моніторинг та управління природоохоронною діяльністю. Львів: ЛНУ, 2018. 276 с.

4. Дергачова В. В. Екосистемний підхід у правовому регулюванні охорони природи. Право України, 2021, №6, с. 22-30.

5. Карпенко С. М. Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка: сучасні виклики та перспективи. Екологічний вісник, 2022, №4, с. 5-12.

6. Ковальчук Т. Т., Павленко О. Ландшафтна екологія та просторове планування. Київ: Основа, 2017. 198 с.

7. Лук'яненко Д. Г. Екологічне право у системі національного права України. Часопис Київського університету права, 2020, №2, с. 115-120.

8. Мішина Н. В. Інтегроване управління природними ресурсами: правові аспекти. Харків: Право, 2019. 304 с.

9. Савчин І., Пронішин Р. Диференціація локальних геодинамічних і сейсмічних процесів на прикладі Дністровського ГЕС. 2020 рік с. 214.

10. Шемшученко Ю. С., Андрусишин Б. О. Проблеми гармонізації екологічного законодавства України з нормами ЄС. Юридична Україна, 2021, №7, с. 11-17.

11. Парахненко В. Г., Благополучна А. Г., Голуб Б. В. Еволюція ландшафтної екології та її розвиток як самостійної науки. Наука і техніка сьогодні: (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)»: 2024. Вип. № 7(35), С. 907- 915.

12. Парахненко В. Г., Гончарук В. В., Кирпичова І. В., Березенко К. С. Організація і просторовий розподіл живих систем у біоценозах. Наука і техніка сьогодні: (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)»: 2024. Вип. № 9(37). С. 754-762.

13. Кравець І. С., Парахненко В. Г., Шевченко А. М., Гончарук В. В. Вплив інвазивних рослин на біорізноманіття лісових екосистем. Наука і техніка сьогодні: (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Фізико-математичні науки», Серія «Техніка»)»: 2024. Вип. № 9(37). С. 675- 685.

14. Гончарук В.В., Парахненко В.Г., Декарчук М.В. Ефективність формування інтересу майбутніх фіхівців до природоохоронної діяльності під час навчальнопольової практик. Наука і техніка сьогодні. Випуск №11(25) 2023 408-417.

15. Гончарук В.В., Парахненко В. Г. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІСОВІДНОВЛЕННЯ. Наукові перспективи (Серія «Державне управління», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Медицина», Серія «Педагогіка», Серія «Психологія»)Випуск No 9(39)2023Київ –2023 р. https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/16505

References:

1. Andrusyshyn, B. O. (2020). Ekolohichne pravo Ukrainy [Environmental Law of Ukraine: Textbook]. Kyiv: Yurinkom Inter. 512 p. [in Ukrainian].

2. Braichevskyi, A. V. (2019). Landshaftno-ekolohichnyi pidkhid v ekolohichnomu pravi [Landscape-ecological approach in environmental law]. Environmental Law of Ukraine, (3), 34-42. [in Ukrainian].

3. Hutsulyak, V. M., & Kovalchuk, I. P. (2018). Ekolohichnyi monitorynh ta upravlinnia pryrodookhoronnoiu diialnistiu [Environmental monitoring and management of environmental protection activities]. Lviv: LNU. 276 p. [in Ukrainian].

4. Derhachova, V. V. (2021). Ekosystemnyi pidkhid u pravovomu rehuliuvanni okhorony pryrody [Ecosystem approach in legal regulation of nature protection]. Law of Ukraine, (6), 22-30. [in Ukrainian].

5. Karpenko, S. M. (2022). Otsinka vplyvu na dovkillia ta stratehichna ekolohichna otsinka: suchasni vyklyky ta perspektyvy [Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment: Modern Challenges and Prospects]. Ecological Bulletin, (4), 5-12. [in Ukrainian].

6. Kovalchuk, T. T., & Pavlenko, O. (2017). Landshaftna ekolohiia ta prostorove planuvannia [Landscape Ecology and Spatial Planning]. Kyiv: Osnova. 198 p. [in Ukrainian].

7. Lukianenko, D. H. (2020). Ekolohichne pravo u systemi natsionalnoho prava Ukrainy [Environmental Law in the System of National Law of Ukraine]. Journal of Kyiv University of Law, (2), 115-120. [in Ukrainian].

8. Mishyna, N. V. (2019). Intehrovane upravlinnia pryrodnymy resursamy: pravovi aspekty [Integrated management of natural resources: legal aspects]. Kharkiv: Pravo. 304 p. [in Ukrainian].

9. Savchyn, I., & Pronyshyn, R. (2020). Dyferentsiatsiia lokalnykh heodynamichnykh i seismichnykh protsesiv na prykladi Dnistrovskoho HES [Differentiation of local geodynamic and seismic processes based on the example of Dnister Hydro Power Complex]. Geodesy and Geodynamics, 11(5), 391-400. doi:10.1016/j.geog.2020.06.001 [in Ukrainian].

10. Shemshuchenko, Yu. S., & Andrusyshyn, B. O. (2021). Problemy harmonizatsii ekolohichnoho zakonodavstva Ukrainy z normamy YeS [Problems of harmonization of Ukrainian environmental legislation with EU standards]. Legal Ukraine, (7), 11-17. [in Ukrainian].

11. Parakhnenko, V. H., Blahopoluchna, A. H., & Holub, B. V. (2024). Evoliutsiia landshaftnoi ekolohii ta yii rozvytok yak samostiinoi nauky [Evolution of landscape ecology and its development as an independent science]. Science and Technology Today: Pedagogy, Law, Economics, Physics and Mathematics, Technology, (7(35)), 907-915. [in Ukrainian].

12. Parakhnenko, V. H., Honcharuk, V. V., Kyrpychova, I. V., & Berezenko, K. S. (2024). Orhanizatsiia i prostorovyi rozpodil zhyvykh system u biotsenozakh [Organization and spatial distribution of living systems in biocenoses]. Science and Technology Today: Pedagogy, Law, Economics, Physics and Mathematics, Technology, (9(37)), 754-762. [in Ukrainian].

13. Kravets, I. S., Parakhnenko, V. H., Shevchenko, A. M., & Honcharuk, V. V. (2024). Vplyv invazyvnykh roslyn na bioriznomanittia lisovykh ekosystem [Impact of invasive plants on biodiversity of forest ecosystems]. Science and Technology Today: Pedagogy, Law, Economics, Physics and Mathematics, Technology, (9(37)), 675-685. [in Ukrainian].

14. Honcharuk, V. V., Parakhnenko, V. H., & Dekarchuk, M. V. (2023). Efektyvnist formuvannia interesu maibutnikh fakhivtsiv do pryrodookhoronnoi diialnosti pid chas navchalno-polovoi praktyky [Effectiveness of forming future specialists' interest in environmental protection activities during field training]. Nauka i tekhnika siohodni, (11(25)), 408-417. [in Ukrainian].

15. Honcharuk, V. V., & Parakhnenko, V. H. (2023). Ekoloho-ekonomichne rehuliuvannia lisovidnovlennia [Ecological and economic regulation of forest restoration]. Naukovi perspektyvy (Seriia «Derzhavne upravlinnia», Seriia «Pravo», Seriia «Ekonomika», Seriia «Medytsyna», Seriia «Pedahohika», Seriia «Psykholohiia»), (9(39)), Kyiv. [in Ukrainian].